

Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสาร พยาบาลศาสตร์)

Volume 3 | Issue 2

Article 5

1991-04-01

มองต่างมุม : มหาวิทยาลัยกับปัญหาปัญญาชนสมองไหล หัวใจพ่อ

ประภอบ คุยรัตน์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns>

Part of the [Nursing Commons](#)

Recommended Citation

คุยรัตน์, ประภอบ (1991) "มองต่างมุม : มหาวิทยาลัยกับปัญหาปัญญาชนสมองไหล หัวใจพ่อ," *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์)*: Vol. 3: Iss. 2, Article 5.

DOI: 10.58837/CHULA.CUNS.3.2.5

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuns/vol3/iss2/5>

This Miscellaneous is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Nursing Science Chulalongkorn University (วารสารพยาบาลศาสตร์) by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

มองต่างมุม

มหาวิทยาลัยกับปัญหาปัญญาชนสมองไหล หัวใจฝ่อ

ดร. ประกอบ คุปรัตน์ *

ในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงชั้นนำของโลกแห่งหนึ่ง เขามีคำกล่าวถึงผลิตผลอันได้แก่ บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันของเขาไปว่า “ถ้าพวกเขาที่เรียนพอม่าน จบไปก็ทำการค้าจนกลายเป็นเศรษฐี พวกเขาที่เรียนดีปานกลางจบไปจะกลายเป็นนักการเมืองที่มีชื่อในไม่ช้า แต่ถ้าพวกเขาที่ได้คะแนนยอดเยี่ยมจะกลายเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยในระยะต่อมา” การมีค่านิยมทางด้านการศึกษาและวิชาการเช่นนี้ทำให้โลกตะวันตกกลายเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมในยุคใหม่ เขาพร้อมที่จะลงทุนโดยการดึงดูดคนที่มีคุณภาพที่สุดเพื่อมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์นักวิชาการหรือนักวิจัยเท่าที่จะทำได้เพื่อพัฒนาบัณฑิตของเขาให้ออกไปทำงานรับใช้สังคมต่อไป

สำหรับเมืองไทยในอดีตแม้เมื่อ 20 ปีที่แล้วก็ยังเป็นเช่นนั้น มหาวิทยาลัยยังมีโอกาสได้รับคนที่เป็นนักเรียนชั้นดีเข้าสู่ระบบอย่างเพียงพอ ในระยะนั้นถ้าใครจบมหาวิทยาลัยด้วยคะแนนเกียรตินิยมและมีแววดีเมื่อมหาวิทยาลัยชักชวนนักเรียนชั้นเยี่ยมเหล่านี้เข้าเป็นอาจารย์ ก็มักได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ในระยะนั้นและก่อนหน้านั้นแม้รู้ว่าการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยจะมีรายได้จำกัด แต่เมื่อรวมกับโอกาสการได้ศึกษาต่อ มีสวัสดิการแบบราชการ ฯลฯ แล้วก็นับว่าพอใช้ได้และที่สำคัญคือ ในระบบ

เดิมนั้นการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยยังเป็นอาชีพที่มีเกียรติอยู่มาก

แต่ในสภาพปัจจุบันสถานภาพของการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยได้ตกต่ำลงอย่างรวดเร็วมาก คนรุ่นใหม่ปัจจุบันไม่ได้มองเห็นการมีอาชีพเป็นอาจารย์เป็นอาชีพที่ดึงดูดและทำให้อีกต่อไป ทั้งนี้แม้เมื่อบวกกับทุนหลวงหรือทุนในรูปแบบอื่นๆ ก็ยังไม่เป็นที่น่าสนใจ หลายคนไม่กล้ารับทุนเป็นช่วงยาว เพราะเกรงจะต้องถูกผูกพันกับระบบราชการยาวนานเป็น 3 เท่า ส่วนปัญหาอาจารย์ลาออกจากระบบราชการปัจจุบันนั้น ถ้าพิจารณาตามจำนวนคนแล้วอาจจะดูไม่มากนัก แต่ถ้าพิจารณาดูแล้วจะพบว่ามันเป็นจำนวนมากในกลุ่มคนที่ออกนอกระบบนั้นเป็นผู้คนที่มีความสามารถสูงและอยู่ในสายวิชาที่สังคมต้องการสูง เช่น วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ บริหารธุรกิจ เป็นต้น

ปัญหาที่น่าจะต้องติดตามและพิจารณาอย่างละเอียด ก็คือปัญหา “ตัวไม่ได้ออกแต่ใจได้ออกนอกระบบไปแล้ว” สภาพเช่นนี้ก็คือ ในยุคที่ธุรกิจและอุตสาหกรรมด้านต่างๆ กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในขณะเดียวกันมาตรฐานการครองชีพใน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบเมืองได้กลายเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นอย่างมาก เมื่อโอกาสงานภายนอกเปิดให้จึงมีอาจารย์เป็นจำนวนหนึ่งที่ไปรับทำงานภายนอก ในระยะแรกๆ ก็จะทำเป็นเพียงเพื่อรายได้เสริม แต่พอออกไปทำธุรกิจกันเข้าสักกระยะหนึ่ง ความผูกพันทำให้ต้องใช้เวลาไปกับกิจกรรมภายนอกเพิ่มขึ้น ความรับผิดชอบต่องานภายในก็จะลดลง ยิ่งสถาบันใดมีระบบบริหารงานที่เหลวและก็จะทำให้อาจารย์ออกไปแสวงหาโอกาสภายนอกซึ่งก็มีผลทำให้ได้ทั้งในเรื่องการเงิน ชื่อเสียง และประสบการณ์ในวิชาชีพ ผลที่ตามมาคือ อาจารย์เหล่านี้ยังสามารถอยู่ในระบบราชการได้ ไม่อยู่ในสภาพบีบคั้นมีประสบการณ์ทางวิชาชีพสูง มีรายได้เพียงพอและเกินพอ แต่ในข้อเสียที่น่าเป็นห่วง คือ ให้ความเอาใจใส่กิจกรรมงานภายในน้อยลง กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การสอน การให้คำปรึกษานักศึกษา การช่วยในงานบริหาร และกิจกรรมสังคมอื่น ๆ ที่ไม่มีผลตอบแทน

มหาวิทยาลัยของรัฐบางแห่งพยายามแก้ปัญหาวิกฤตทางด้านค่าตอบแทนด้วยการหาผลประโยชน์ให้แก่อาจารย์ในรูปแบบต่างๆ แต่ในหลายๆ กรณีก็ไม่ได้ผล และบางทีเมื่อเป็นการให้ที่ไม่ตรงกับความต้องการก็กลายเป็นปัญหานักต่อไปอีก เช่น เมื่อเน้นการเสริมด้วยทุนการศึกษาให้ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับปริญญาชั้นสูง แต่เมื่อไปเห็นรายได้จากงานในต่างประเทศซึ่งสูงมาก และเมื่อกลับมาก็ต้องรับเงินเดือนในระดับ 4,000-5,000 บาทเท่านั้น ทำให้หลายคนไม่อยากกลับ บางคนใช้เวลาเรียนในต่างประเทศยาวนานเกินเหตุ บางแห่งแก้ปัญหาด้วยการจัดโรงเรียนสาธิตเพื่อให้เป็นสวัสดิการแก่บุตรหลานอาจารย์ แต่ปัญหาที่ตามมา ก็คือ ในการดำเนินการจริงของโรงเรียนสาธิตเหล่านั้น ก็มีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ทรัพยากรที่ควรจะไปใช้ในการพัฒนาบัณฑิตลดน้อยลง บางแห่งช่วยอาจารย์ด้วยการจัดการสอนภาคค่ำเพื่อหารายได้พิเศษให้

กับอาจารย์ เพราะการสอนในภาคกลางวันไม่มีค่าตอบแทนพิเศษ อาจารย์บางคนก็สอนภาคปกติอย่างไม่ใส่ใจเท่าที่ควร

การแก้ปัญหาของมหาวิทยาลัยภายในกรอบของระบบราชการนั้นดูจะเป็นอุปสรรคเหมือนวัฏพิน หลักยิ่งพยายามวิ่งหนีวนไปสายเชือกก็สั้นเข้า ยิ่งเดินก็ยิ่งเจ็บ ความจริงมีการพูดถึงมหาวิทยาลัยในแบบอิสระนั้นตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2512 แล้วในสมัยที่ ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นแกนนำ แต่อุปสรรคประการหนึ่ง ก็คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยในขณะนั้น และแม้กระทั่ง จนบัดนี้ยังปรารถนาที่จะอยู่ภายในระบบราชการอยู่ แต่เพียงอยากได้รายได้พิเศษกว่าระบบราชการปกติ การที่จะให้ได้ทั้งเกียรติและความมั่นคงแบบราชการแต่ให้มีรายได้แบบเอกชนนั้นย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

ในทัศนะของผู้เขียน การแก้ปัญหาจะไม่มีทางเป็นไปได้แบบสมบูรณ์ ถ้าไม่ปลดปล่อยมหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ มหาวิทยาลัยต้องมีระบบเงินเดือนพิเศษที่เพียงพอสำหรับดึงดูดอาจารย์ที่มีคุณภาพเอาไว้ แต่ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยก็ต้องมีกลไกในการปลดปล่อยอาจารย์ที่ขาดประสิทธิภาพและวิญญาณนักวิชาการเสียแล้วให้ออกจากระบบ ระบบการบริหารก็ต้องเปลี่ยนไปสู่ระบบคุณธรรมที่ทำให้คนทำดี ได้ดี ได้รับเกียรติและผลตอบแทนสมกับคุณประโยชน์ และที่สำคัญกลไกควบคุมมหาวิทยาลัยอันได้แก่สภามหาวิทยาลัยนั้น จะต้องเป็นตัวแทนของสังคมที่ควบคุมระบบการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้เงินอย่างคุ้มค่า และนอกจากนั้นสภามหาวิทยาลัยจะต้องคงเข้าใจวัฒนธรรมและปรัชญาของมหาวิทยาลัย เช่น การให้ความเคารพต่อเสรีภาพทางวิชาการ ต้องรู้ธรรมชาติของอาจารย์และการจัดระบบองค์การแบบมหาวิทยาลัยที่จะตอบสนองต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและขณะเดียวกันสร้างขวัญในการทำงานภายในได้